

Skelbiame Tėvynės Sąjungos pirmininko Andriaus Kubiliaus vadovaujamos darbo grupės parengto dokumento “Rusijos sulaikymo strategija” projektą, – pirmąjį “Naujosios darbotvarkės Lietuvai” dokumentą, – ir kviečiame Lietuvos žmones pareikšti savo nuomonę. Laukiame pastabų, pasiūlymų el. pašto adresu: tsfrakcija@lrs.lt

RUSIJOS SULAIKYMŲ STRATEGIJA

*Projektas
Lietuvos politinių partijų susitarimui*

RUSIJOS ĮTAKOS LIETUVOJE MAŽINIMO PLANAS

2007 m. gegužės 9 d.

Įžanga

Rusijos kaimynystė per kelis pastaruosius amžius buvo, yra ir ateityje išliks didžiausias iššūkis Lietuvos valstybei. Rusijos siekių pobūdis bėgant laikui gali keistis - nuo “teritorijos okupacijos” link valdžios ar protų “okupacijos”, tačiau nematyti Rusijos keliamų pavojų būtų tiesiog lengvabūdiška. Lietuva neturi teisės pasiklysti rusofilų ir rusofobų ginčuose bei diskusijose. Rusijos atžvilgiu Lietuva turi būti realisti, gebanti atvirai įsivardinti esamas ar galimas jos keliamas grėsmes nacionaliniam saugumui, privalo turėti strategiją, kaip šias grėsmes įveikti. Siekdama garantuoti savo saugumą, Lietuva privalo šią strategiją įgyvendinti pačiose įvairiausiose valstybės gyvenimo srityse.

Kadangi pastaruosiu metu, ypač Vladimiro Putino prezidentavimo laikotarpiu, Rusija tampa vis pajėgesne instituciškai ir ekonomiškai siekti savo geopolitinių tikslų, kurie dažnai paliečia ir Lietuvą, todėl Tėvynės sąjunga yra įsitikinusi, kad mūsų šalis privalo turėti aiškią pasipriešinimo Rusijos įtakos stiprinimui strategiją.

1. Rusija tampa vis labiau autoritarinė, jos politiką formuoja ir vykdo jėgos struktūros. Pastarųjų kelerių metų “Freedom House” raportuose Rusija yra įvardijama kaip nedemokratinė šalis, tokia pat, kaip Baltarusija ar Šiaurės Korėja. Neseni įvykiai Rusijos santykiuose su kaimyninėmis valstybėmis – pirmiausia Estija, o prieš tai su Gruzija, - akivaizdžiai parodė, kad Rusija tampa ne tik autoritarine, bet ir savo kaimynų atžvilgiu agresyvia valstybe. Priemonės, kuriomis Kremlius demonstruoja savo agresyvumą, yra pakankamai įvairios – nuo riaušių Taline skatinimo, prekių tranzito geležinkeliu blokavimo bei išpuolių prieš Estijos ambasadą Maskvoje iki Gruzijos ekonominės blokados ir Gruzijos piliečių persekiojimo Rusijoje, nuo mėsos produktų importo iš Lenkijos draudimo iki naftos tiekimų “Družbos” vamzdyno atšaka į Lietuvą nutraukimo. Rusija tampa pavojinga ne tik

artimiausiems kaimynams, bet ir pati sau. Tai pradedama suprasti ir Vakaruose, – tai geriausiai atspindėjo JAV viceprezidento Diko Čeinio kalba 2006 m. pavasarį Vilniuje.

2. Rusijos vystymosi scenarijai kol kas neleidžia tikėtis, kad ši šalis artimiausiu metu galėtų transformuotis į europietiškos demokratijos valstybę. Jos agresyvus valdantis elitas to anaiptol nenori. Rusija tolsta nuo europinių demokratijos tradicijų link Rusijai tradicinių veikiau azijinių autokratiškosios tradicijų. Dabar jau akivaizdu, kad ši valstybė nesusitaikė su “teritorijų” praradimu, išsilaisvinusių šalių nepriklausomybe, net ėmė neigti jų okupaciją apskritai buvus. Imperijos griuvimo, buvusių kontinentinių kolonijų praradimo sukeltos įtampos ši procesą Rusijoje tik dar labiau skatina ir daro Rusiją agresyvia valstybe. Savo ruožtu Rusijos agresyvumas kaimynų ir savo regionų, reikalaujančių didesnės autonomijos, atžvilgiu gali dar labiau skatinti išcentrinis procesus ir įtampas kaimynystėje bei pačioje Rusijos Federacijoje, o tai savo ruožtu dar labiau stiprins agresyviausias ir autoritarines tendencijas Rusijoje.
3. Rusijos visuomenė autoritarinėms ir agresyvioms Kremliams užmačioms nesipriešina arba beveik nesipriešina. Autoritarinė Kinija, o ne demokratinė Europa didžiąjai daliai Rusijos elito yra pavyzdys kopijavimui. Skirtingai nuo Kinijos Rusijos autoritarizmas nėra užsidaręs šalies viduje. Stiprėjantis autoritarizmas yra ir atsakas į nusivylimą demokratinės raidos laikotarpiu, per kurį Rusija prarado dideles buvusias imperijai priklaususias teritorijas. Rusijos reakcija į savos demokratijos nesėkmes yra posūkis į autoritarizmą ir teritorinį revanšizmą.
4. Rusijos pastangos didinti savo įtaką visoje posovietinėje erdvėje pastaruosiu metu stiprėja. Priemonės, kuriomis naudojasi Rusija tampa vis efektyvesnės, agresyvesnės ir geriau finansuojamos. Rusijos aktyvumas didėja ir Baltijos valstybėse, taigi ir Lietuvoje. Stiprėja ir pastangos užvaldyti lietuviškąjį politinį gyvenimą. Pasibaigus Vakarų ir Rusijos priešpriešai dėl ES ir NATO plėtros Rusijos laikysena šiame regione pradeda priminti šaltojo karo laikus.
5. Stiprėja Rusijos propagandinė kultūrinė invazija, ir mūsų visuomenės atsparumas tokiai įtakai silpsta. Žmonės galvoja, kad narystė ES ir NATO mus savaime apsaugo nuo Rusijos įtakos. Lietuvos politinė sistema nevirsta europine politine sistema. Senosios nomenklatūros tradicijos susilieja su naujosios nomenklatūros cinizmu. Politikos korupcija ir cinizmas didina žmonių nusivylimą ir jų pasirinkimą blaško nuo vieno populizmo link kito. Tokia demokratija vis labiau save diskredituoja. Tokiomis sąlygomis Rusijai nesunku stiprinti savo įtaką Lietuvos politinei sistemai. Vis dažniau tenka stebėti, kaip lietuviškieji politikai kovoja ne dėl to, kaip įtikinti rinkėjus, bet dėl to, kuris iš jų nusipelnys Kremliams favorito statusą. Per pastaruosius keletą metų išryškėjo lygiagretūs, bet akivaizdžiai skirtingi procesai Rusijoje ir Lietuvoje. Jei Rusijoje valdžia vis labiau telkiama vienose rankose, jos politika vis labiau agresyvi ir tampa vis labiau sofistikuota, tai Lietuvoje stiprėja politinės sistemos ir svarbiausių valstybės institucijų erozija. Dar tik atsiskleidžianti “Dujotekanos” įtaka akivaizdžiai parodo, kaip toli yra pažengusi ši erozija, kai “Gazprom” tarpininkų, už kurių šmėžuoja aukšti Kremliams pareigūnai, interesams Lietuvoje yra pajungiami ypač įtakingi neformalūs politinės galios centrai, svarbiausios valstybės saugumo institucijos ir visuomenės nuomonę formuojanti žiniasklaida.
6. Didindama gerai finansuojamą informacinę ekspansiją į Lietuvos informacinę erdvę Rusija pasitelkia naujus galios svertus – informacijos resursus, telekomunikacijas, žiniasklaidos priemones, švietimo įstaigas. Taip vykdoma neokolonizmo politika ne tik Lietuvos, bet ir viso „artimojo užsienio“ atžvilgiu. Rusijos ir rusų kalba transliuojamų programų dalis Lietuvos televizijose staigiai auga. Tai matant neatrodo įtikinami aiškinimai, kad šiuos procesus reguliuoja rinkos dėsniai. Rusijos įstatymų leidėjai šiais metais jau skyrė beveik milijardą rublių „kovai su spalvotomis revoliucijomis“ ir propagandai Baltijos valstybėse. Todėl naivu šiose diskusijose viską suversti tokios informacijos paklausai ir laisvai rinkai.

7. Tapę ES ir NATO nariais tikęjomės būti Vakarų forpostu Rytuose, tačiau vargu ar juo tapome. Tuo tarpu Maskva daro viską, kad mes būtume Rytų forpostu Vakaruose. Būdami ES ir NATO nariais esame dar įdomesni Maskvai. Rusija turi aiškią strategiją, kaip įgyvendinti savąją “forpostinę” strategiją. Vakarai, pasibaigus ES ir NATO plėtrai į mūsų regioną, yra įsitikinę, kad savo indėlį į mūsų saugumą yra realizavę ir kare dėl protų nesiruošia dalyvauti. Net JAV panaikino radijo transliacijas lietuvių kalba. Vakarams (išskyrus JAV) mūsų pretenzijos būti Vakarų forpostu nelabai rūpi, todėl esame beveik vieniši prieš galingą, efektyvią ir gerai finansuojamą brangios rusiškos naftos ir dujų “forpostinę” strategiją.
8. Prognozuodami Lietuvos ir Rusijos santykius ateityje turime suvokti, kokio šių santykių scenarijaus siekia Rusija. Teoriškai Lietuvos atžvilgiu Kremlius gali veikti pagal tris scenarijus. Pirmasis: Lietuva tampa visiškai laisva nuo Rusijos įtakos; antrasis: Lietuva tampa visiškai priklausoma nuo Rusijos; trečiasis, tarpinis variantas: šiuolaikiškai “finliandizuota” Lietuva.
9. Žinant Rusijoje vyraujančias nuostatas, kad sustiprėjusi šalis visada imasi teritorijos plėtimo, pirmasis variantas istoriškai ir geopolitiškai yra neįmanomas, nes nuo pat viduramžių nėra buvę taip, kad Rusijai nerūpėtų vienokia ar kitokia įtaka Lietuvoje. Todėl maža vilčių, kad artimiausioje ateityje Lietuvos ir Rusijos santykiai taptų panašūs į Vokietijos ir Liuksemburgo, ar Prancūzijos ir Belgijos santykius.
10. Antrasis variantas, kad Lietuva visiškai pasiduoėtų Rusijos įtakai, taip pat mažai tikėtinas, nes net ir pačiai Lietuvai kryptant į tokį variantą, Rusijai jis būtų strategiškai nenaudingas, galų gale ir Vakarai į tai politiškai sureaguotų.
11. Labiausiai realus yra Rusijos siekiamas trečiasis variantas – “finliandizuota” (šiandien ši terminą turėtų keisti žodis “dujofikuota”) Lietuva. Tai reiškia, kad Rusija deda ir dėms dideles pastangas laimėti Rusijos - Vakarų karą dėl politinės įtakos Lietuvai, savaip išnaudodama Lietuvos narystę ES ir NATO bei kurdama Kremliaus forpostą Vakaruose. Be abejo, tokia įtaka liktų kiek paslėpta, ir Lietuva oficialiai galėtų džiaugtis “išorine nepriklausomybe”. Toks scenarijus ypač tikėtinas, jeigu dėl geopolitinių slinkčių JAV bus priversta vis daugiau politinio dėmesio ir resursų skirti Azijai ir Artimiesiems Rytams ir tuo pačiu mažiau dalyvavauti Europos reikaluose.
12. Matant tokią perspektyvą, Lietuva turėtų apsibrėžti ilgalaikę ir racionalią veiksmų programą, kurią galima būtų pavadinti **Rusijos sulaikymo strategija**, kuri leistų pasiekti, kad Rusija negalėtų įgyvendinti savo tikslų “finliandizuoti” Lietuvą. Tokia strategija turi apimti tris Lietuvos nacionalinių interesų sritis:
 - Lietuvos užsienio politikos nacionalinius interesus Vakaruose;
 - Lietuvos užsienio politikos nacionalinius interesus Rytuose;
 - Vidaus politinio ir visuomeninio gyvenimo imuniteto Rusijos įtakai stiprinimas.
13. **Vakaruose** Lietuva turi pirmiausia siekti *realistinio* Vakarų valstybių požiūrio į pavojingas Rusijos vystymosi tendencijas dominavimo. Reikia siekti, kad Vakarai į Rusiją nustotų žiūrėti kaip į “specialų” atvejį, santykiams su kuria būtų taikomi specialūs kriterijai. Šiandien Europoje vis dar dominuoja tai, ką geriausiai simbolizuoja buvęs Vokietijos kancleris G.Šrioderis, tai yra perdėtos politinės investicijos į tariamo taikaus sugyvenimo su Rusija perspektyvą, galvojant, kad Europos ir Rusijos ekonominis bendradarbiavimas, ypač energetikoje, įtrauks Rusiją į europinių vertybių “vartotojų” ratą. Tačiau iki šiol stebime priešingą reiškinį - Europa darosi labiau priklausoma nuo Rusijos primetamų taisyklių. Europa buvo priversta užmerkti akis į Rusijos karą Čėčėnijoje. Matėme, kad 2006 m. pradžioje Europa tylomis stebėjo, kaip su rusiškų dujų tiekimu buvo prievartaujama

Ukraina, nes oranžinės revoliucijos metu Ukraina pasirinko ne prorusišką kursą. Dabar matome, kaip vangiai Europos Sąjunga įsijungia į savo narės Estijos gynybą nuo Rusijos agresyvių ir įžūlių išpuolių.

14. Lietuva turi remti vieningos ir stiprios Europos Sąjungos idėją, nes, didėjant centrinių Europos Sąjungos institucijų galią, taip pat ir formuojant bendrąją užsienio politiką ar energetikos strategiją, mažėtų perdėtai simpatizuojančių Rusijai valstybių (Ž.Širako Prancūzijos, S.Berluskonio Italijos) įtaka Europos Sąjungos ir Rusijos santykių raidai.
15. Todėl Lietuva turi būti ryžtinga naujos Europos konstitucinės sutarties šalininkė. Lygiai taip pat ryžtingai Lietuva turi pasisakyti už ES biudžeto peržiūrą, kad jis būtų ir didesnis, ir kad jame būtų numatytas pakankamas naujų europinių politikų (energetikos, naujos Rytų kaimynystės politikos) finansavimas.
16. “Kuo daugiau Europoje bus Amerikos, tuo mažiau Europoje bus Rusijos” – ši tezė turi lemti nekintantį Lietuvos orientacijos tęstinumą. Rusija yra suinteresuota, kad įtampa tarp JAV ir Europos didėtų, kad JAV įtaka Europos politikai mažėtų, nes tai leistų Rusijai didinti savo įtaką Europai. Lietuva turi nuosekliai ginti gerų ES ir JAV santykių perspektyvą. Aplinkybes, dėl kurių gali blogėti ES ir JAV santykiai, Lietuva turi laikyti aplinkybėmis, kurios kelia grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui.
17. Lietuva turi aktyviai veikti tiek Vidurio Europos regione, tiek ir ES lygmenyje, skatindama įgyvendinti bendrus europinius energetikos projektus, kurie mažintų Europos energetinę priklausomybę nuo Rusijos. Lygiai taip pat Lietuva turi skatinti politinį Vidurio Europos bendradarbiavimą, kad šis regionas formuotų Europos Sąjungos politikos Rusijos atžvilgiu pamatus. Ši veiklos sritis turi tapti svarbiausia Lietuvos užsienio reikalų politikos veikla.
18. Lietuva yra regione, kuris visais laikais istorijoje buvo lengvai “išmainoma korta”- ją aplinkinės didžiosios valstybės iškeisdavo vardan savo interesų. Lietuva negali būti garantuota, kad, agresyvėjant Rusijos pastangoms susigražinti įtaką Europoje, Vokietija ir Prancūzija nenusisuks nuo Baltijos regiono, palikdamos jį Rusijos įtakos plėtrai. Todėl Lietuvai labai svarbu išlaikyti ir stiprinti strateginę partnerystę su Lenkija, skatinant Lenkiją imtis regiono lyderio, ginantis nuo Rusijos įtakos, vaidmens.
19. “Energetinė Žečpospolita” yra strategiškai svarbiausias Lietuvai infrastruktūrinis projektas, kuris turi apimti ne tik Lietuvą ir Lenkiją, bet ir kitas pritariančias, Rusijos spaudimui atsparias, šalis. Lietuvos energetinė nepriklausomybė gali būti užtikrinta tik įskaitant ir Baltijos regiono elektros sistemos įsijungimą į europinę UCTE sistemą. Naujos branduolinės elektrinės statymas turėtų būti integrali platesnio regiono energetinės sistemos nepriklausomumo ir integravimo į europines sistemas dalis.
20. Lygiai taip pat Lietuva tik kartu su Lenkija gali sukurti ir turėti nepriklausomą nuo “Gazpromo” dujų tiekimo infrastruktūrą.
21. **RYTUOSE** Lietuva turi mažai vilčių viena ką nors daug ir efektyvaus pasiekti, todėl turėtų neapsigauti savo “parodomojo” aktyvumo veikla “naujuose kaimynuose”, o imtis žymiai aktyvesnės veiklos šio regiono labui ES ir NATO viduje. Ekspertinė, patariamoji, mokomoji veikla šio regiono valstybėse turi tapti žymiai konkretesnė ir geriau finansuojama. Veikdama žymiai aktyviau Vakaruose Lietuva turėtų tradiciškai siekti, kad europinių vertybių ir demokratijos sritis plėstųsi kiek galima toliau į Rytus. To galima pasiekti tik išlaikant šiose šalyse siekį suartėti su Europos Sąjunga, o pačioje ES žadinant ir įtvirtinant tokio suartėjimo svarbą pačiai Europos Sąjungai. Rusijos brutali ir kartais sėkmingos pastangos stabdyti tokios erdvės plėtrą yra kaina, kurią šis regionas turi sumokėti už Europos pabudimą.

22. Lietuva kartu su kaimynais bei JAV politikos šiame regione architektais turi tapti naujos “kaimynystės politikos” architektė. Reikia siekti, kad Europos Sąjungoje būtų pradėta aiškiai skirti “kaimynystės Europoje” ir “Europos kaimynystės” politikos.
23. Lietuva gali tikėti, kad Rusijos agresyvumas kaimynų atžvilgiu susilauks ES bei NATO dėmesio. Savo agresyviais veiksmais Rusija skatina formuluoti vieningesnę Europos Sąjungos santykių su Rusija politiką. Po to, kai Rusija nutraukė dujų tiekimą Ukrainai, Europa vangiai, bet ėmėsi vieningos energetikos politikos kūrimo. Lygiai taip pat Rusijos politiniai išpuoliai prieš Gruziją, ir ypač prieš Estiją, turėtų skatinti Europos Sąjungą laikytis vieningos politikos. Tai laikas, kada Lietuva turi siūlyti Europos sąjungai svarstyti europietišką Rusijos sulaikymo strategiją ir neklausyti bauginimų, kad kas Rusijai nepatinka, esą “antirusiška”.
24. Lietuvai sunku būtų tikėtis įtakoti ar pakeisti Rusijos politikos kryptis ar Rusijos interesus, tačiau Lietuva gali tikėtis, kad ilgainiui Rusija bus priversta vis labiau suprasti, kad jos svarbiausios politikos kryptys ir interesų apsauga turi būti nukreipta į Rytus, o ne į Vakarus. Kremliaus neįtikins kalbos apie demokratijos ir žmogaus teisių svarbą, tačiau Rusiją gali įtikinti tik argumentai apie galimus Rytų stiprėjimo ir jų įtakos plėtros grėsmę Rusijai.
25. **LIETUVOJE** reikia dėti visas pastangas, kad mažėtų erdvė žmonių nusivylimui savo valstybe, nes nusivylę piliečiai labiausiai praranda imunitetą Rusijos pastangoms “plauti” smegenis. Nusivylimas žadina nostalgiją praeičiai, taip pat ir sovietinei praeičiai. Tai skatina ir didėjančią nepasitikėjimą demokratijos institucijomis. Nusivylimas yra erdvė populizmui, o pastarųjų kelerių metų patirtis rodo, kad per populizmą į Lietuvą veržiasi Rusijos įtaka. Rusija Lietuvoje yra stipri tiek, kiek yra didelis Lietuvos žmonių nusivylimas savo valstybe.
26. Todėl ypatingas dėmesys turi būti skirtas kovai su korupcija, nes ji yra viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl didėja žmonių nusivylimas valstybe. Nesuvaldyta korupcija taip pat yra tiesioginė galimybė Rusijai nekontroliuojamai naudoti savo nešvarius pinigus Lietuvos politinio gyvenimo įtakojimui. Kaip rodo “Dujotekanos” istorija Lietuvoje, įsivyravusi tolerancija neskaidriems ryšiams, įtakoms, savanaudiškumui yra pasiekusi tokį lygį, kad atskiros valstybės institucijos gali būti labai nesunkiai užvaldytos. Neskaidrios įtakos yra grėsmingai arti Rusijos įtakų, ypač efektyviai realizuojamų per Rusijos energetines bendroves ar jų tarpininkes.
27. Iki šiol vykdyta partijų finansinės veiklos įvairių politinių kampanijų metu kontrolė taip pat yra nepakankama. Kaip rodo nesena Darbo partijos finansavimo istorija, partija per metus gali neteisėtai išleisti daugiau nei 8 mln. litų lėšų, kurios nėra oficialiai registruojamos, o valstybės institucijos, kurios privalo prižiūrėti, ar partijos teisėtai finansuoja savo veiklą, to visai nepastebi. Partijų finansavimą turi kontroliuoti specialus STT padalinys, turintis visus reikalingus įgaliojimus.
28. Valstybė visiškai negina savo piliečių protų nuo rusiško “smegenų” praplovimo. Žiniasklaida, viena iš visuomenės institucijų, pasiduodančių korupcinei “nešvarių” pinigų įtakai, yra mažiausiai ir sunkiausiai pasiduodanti valstybinei antikorupcinei priežiūrai. Kare dėl protų žiniasklaida yra pats svarbiausias ginklas. Rusija Lietuvoje yra įsigijusi ir naudoja labai pavojingus ginklus. Tuo tarpu valstybė šiame kare elgiasi visiškai bejėgiškai. Valstybė turi imtis labai efektyviai kontroliuoti finansinius srautus žiniasklaidoje ir negailestingai stabdyti Rusijos finansiškai neviešai įtakojamos žiniasklaidos veiklą Lietuvoje.
29. Norint pakeisti padėtį, reikia specialios valstybinės programos formuoti ir puoselėti paklausą kitokiai žiniasklaidai – tokiai, kuri atspindėtų Europos tradicijas, kuri nemanipuliuotų žmonių sąmone, o ugdytų savarankiškai mąstantį individą, stiprintų pilietinę visuomenę. Todėl neužtenka šnekėti apie hipotetines grėsmes iš Rytų, būtina aktyvi Lietuvos politika,

užtikrinant asmens ir visuomenės informacinį saugumą, taip išliekant visaverte Europos informacinės erdvės dalimi.

30. Rusija didina savo įtaką visame regione, taip pat ir Lietuvoje, didindama energetikos priklausomybę nuo Rusijos resursų. Todėl Lietuva turi įgyvendinti politinę energetikos priklausomybės nuo Rusijos mažinimo strategiją, paversdama šią strategiją svarbiausiu užsienio politikos ir vidaus politikos prioritetu.
31. Imunitetas Rusijos įtakai mažėja ir dėl sumenkusio lietuviško patriotizmo. Valstybė privalo turėti ir įgyvendinti kompleksinę patriotinio mentaliteto indoktrinacijos strategiją. Mokykla ir kultūra yra svarbiausi šios strategijos instrumentai.
32. Patriotai užauga sveikose ir stipriose šeimose, sąmoningoje mokykloje bei aktyviose bendruomenėse. Tėvynės meilė prasideda nuo meilės savo gimtinei ir savo bendruomenei. Šeimos ir bendruomenių ugdymo strategija yra taip pat yra Rusijos sulaikymo strategija.
33. Nusivylimas savo valstybe išlieka ir didėja pirmiausia tarp žmonių, kurie gyvena skurdžiai. Skurdas yra vienas iš pagrindinių komunizmo, fašizmo, populizmo ir nesibaigiančios nostalgijos sovietinei praeičiai šaltinių. Iki šiol valstybės įgyvendinama kovos su skurdu strategija yra visiškai neefektyvi, tik didinanti išlaikytinių mentalitetu užsikrėtusių visuomenės sluoksnį, kurio gyvenimo tragedijos valdžiai neberūpi.
34. Nusivylimo savo valstybe mažės, o patriotizmas taps ryškesnis ir tvirtesnis, jeigu valstybė ir visuomenė turės didelių ambicijų, pirmiausia - nebūti Europos atsilikėle. Rusijos įtakos Lietuvoje bus tiek, kiek Lietuvoje bus stagnacijos. Dėl to būtinai reikalinga nauja ambicinga darbotvarkė Lietuvai ir tokia darbotvarkei telkianti tikra lyderystė.
35. Lietuvos politinis gyvenimas yra ypač lengvai Rusijos įtakojamas per atskiras, visuomenėje populiarias asmenybes, kurios, išnaudodamos visuomenės neatsparumą populizmui, su Rusijos įtakos pagalba lengvai užima aukštus postus valstybėje. Geriausias pavyzdys yra R.Pakso tapimas prezidentu. Rusija į Lietuvos politinį gyvenimą efektyviausiai veržiasi per Prezidento rinkimus. 2009 metais baigsis V.Adamkaus kadencija, po kurios per Prezidento rinkimus Lietuva vėl ners į nežinomybę. Nuo pat 1997 m. kiekvienai Prezidento rinkimai Lietuvai tampa egzistencinio išbandymo momentu. Rusija pasinaudodama Prezidento rinkimais ir investuodama į vis naujų populistinių veikėjų propagandą, sukuria Lietuvos politiniame gyvenime ilgalaikę ir beveik permanentinę krizę. Reikia visoms partijoms analizuoti ir apsispręsti, koks Prezidento rinkimo būdas – tiesioginis ar renkant Seime labiau leistų amortizuoti Rusijos įtaką. Kaip rodo Latvijos ir Estijos pavyzdys, ir Parlamente išrinktas Prezidentas gali būti ir efektyviu, ir autoritetingu valstybės vadovu.
36. Lietuva turi pagaliau rasti galimybių stabdyti savo politinio gyvenimo eroziją. Tai yra pagrindinė sąlyga, norint formuoti realią Rusijos sulaikymo strategiją.

Pabaiga:

Rusijos įtakos didėjimas bus sustabdytas, jeigu tokia “Rusijos sulaikymo strategija” taps tikru neformaliu nacionaliniu susitarimu. Mes neturime kito pasirinkimo – tik bendrai pasipriešinti “finliandizacijai” (“dujofikacijai”) kad Rusijos pastangos Lietuvoje kurti Rytų vakarinį forpostą Rusijai kainuotų labai brangiai ir būtų iš esmės nesėkmingos.